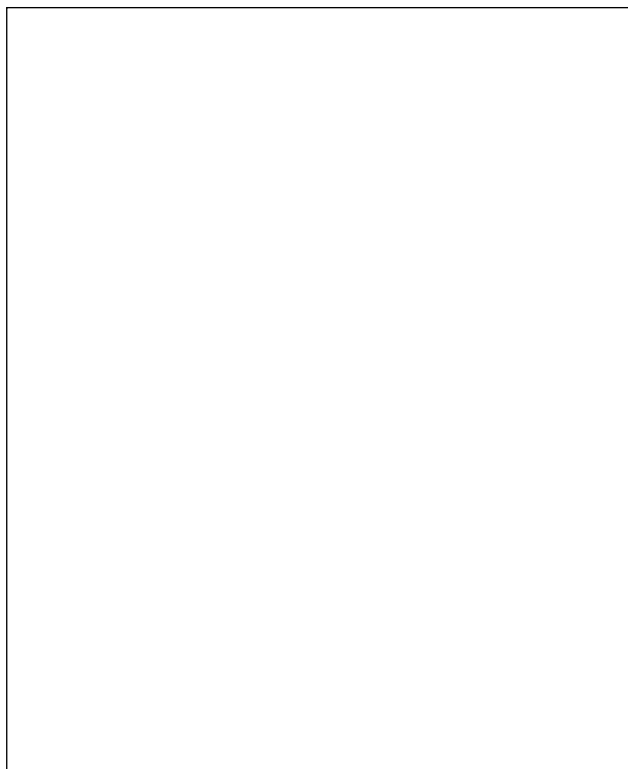

MEDICIN HISTORISK *paus*

Gustaf Billqvist, en doktor före sin tid:

”Barn skall trivas på sjukhus för att bli friska!”

Gustaf Billqvist, förste läkare 1859–1896. Porträttet hänger nu i föreläsningssalen vid barnkliniken, Östra sjukhuset.

På Göteborgs första, provisoriska barnsjukhus, som öppnade i november 1859, fanns en doktor som var en av dem som var före sin tid. Det var Gustaf Billqvist, genom vars anteckningar vi vet mycket om de första barnen som vårdades på sjukhuset. Till skillnad från den allmänna inställning som levde kvar långt in på 1950-talet – dvs att barn på sjukhus skulle vara lydiga, tysta och fogliga – menade han att barn måste trivas på sjukhuset för att bli friska.

Sjukhuset hade en förebild i Kronprinsessan Lovisas barnsjukhus i Stockholm från 1854. Det hade tolv platser, avsedda för fattiga Göteborgsbarn mellan 2 och 10 års ålder.

Bevarade journaler

Vi vet mycket om de första barnen på sjukhuset tack vare den årsberättelse som läkaren Gustaf Billqvist skrev för åren 1859 och 1860, och den bevarade journalboken, där han för hand skrev en sida för varje barn med uppgifter om namn, ålder, föräldrar, adress, diagnos och vårdtid, samt om de var friska eller förbättrade vid utskrivningen eller döda. Uppgifter om anamnes, status och be-

handling skrivs helt kortfattat, ibland inte alls.

Av 100 inskrivna barn dog nio, de flesta i tarminfektioner. Alla barn var alltså inte botbara. Tio barn hade malaria; det var ju en inte ovanlig sjukdom i Sverige vid denna tid. De kunde skrivas hem friska efter att ha fått kinin, oftast också järn.

De flesta barnen var verkligen fattiga; fädernas yrken angavs som arbetskarl och liknande. 25 barn var oäkta, bl a en 2-årig flicka vars mor »vistas på cellfängelset». Man antecknar om några barn att de var »ytterligt vanvårdade», om ett annat att det var uppfött med »artificiell näring». Fem barn utrustades vid hemfärden med kläder från sjukhuset.

Bra mat och omvårdnad

Trivdes barnen på sjukhuset? Billqvist understryker att vad som främst hjälpte dem var »den kraftigare födan och snyggheten». Man ville göra sjukhuset hemligt, och förestånderskan var då den viktigaste personen. Barnen visade henne också »tillgivenhet och kärlek». Några barn måste skrivas ut i förtid på grund av att »den höga grad av hem-

längtan varav de ledo skulle annars hava påskyndat deras sjuka anlag». Ofta var det »med bittra tårar barnen skiljas från inrättningen – denna skilsmässa är påkostande, då man känner vidden av det elände vartill de arma varelserna så ofta måste återgå».

Barn skall trivas!

Litet annorlunda formulerar man sig i en årsberättelse från Kronprinsessan Lovisas sjukhus 1857: »Genom exempel, genom förmaningar, genom tillrättavisningar bliva de ofta snart nog lydiga, ordentliga, snygga och stillsamma, då de ej sällan vid ankomsten voro motsatsen till allt detta.»

Sådana – dvs tysta och fogliga – skulle barnen på de flesta sjukhus vara ännu på 1940- och 1950-talen, medan vi idag snarare håller med dr Billqvist, som menade att barn måste trivas på sjukhus för att bli friska, att personalen måste vara barnkunnig och miljön barnvänlig.

Gunnel Hedvall
docent
Norrköping

Det lilla huset i hörnet till höger om bron, med adress Östra Hamngatan 9, inrymde det första barnsjukhuset i Göteborg under åren 1859–1866. Huset finns inte kvar. I huset mittemot, nu medicinhistoriskt museum, fanns då Sahlgrenska sjukhuset, det andra i ordningen.

Medicinhistoriska
ögonblicksbilder,
i form av en kort text
till en bra bild,
välkomnas!

»Medicinhistorisk paus»
Läkartidningen
Box 5603
114 86 Stockholm

Redaktör:
Kristina Räf